

Irodalmi Értesítő.

Arany János „Toldi“-ja. Tanulmány. Irta *Székely Aladár*. Kiadja a Franklin-Társulat. Ára 80 kr. A 129 oldalra terjedő füzet epikai költészetünk egyik legremekőbb darabjának költői szépségeibe igyekszik behatolni. Szerző pszichológiai alapon vizsgálja az érzelmi és értelmi elemeket, énekenként véve elemzi az egész költeményt. Magyarozza tartalmát, kifejezéseit, s röviden nyelvét, népies szólásformáit is. A lehető legaprólékosabban kiterjed nemcsak a versszakokra, hanem minden sorára, minden egyes szavára. Szóval úgy felaprózza az egész művet, hogy a ki az eredetit talán sohasem olvasta is, e füzetből tiszta képet alkothat róla. — Eljárása a következő: Felveszi különkülön egy a 12 ének mindenikét, mint a költeményt kezdő „*Előhang*“-ot és az azt záró „*Utóhang*“-ot. Minden egyes éneket taglal, olyképpen, hogy felosztja tartalmát bevezetés, középrész v. főrész és befejezésre. Ezt követőleg lélektanilag és költészeti szempontból magyarozza a történetet, valamint a cselekményt, a nélkül azonban, hogy mélyebb kritikába bocsátkoznék. Majd a szereplő személyek, leginkább pedig a főhős jellemét, tetteit és szavait lelki állapotaikból vezeti le. Helyen-helyen hivatkozással van azokra az írókra, a kik előtte „*Toldi*“-val foglalkoztak. Így felemlíti *Kemény Zsigmondot*, *Lehr Albertet*, *Kardost*, *Haraszi Gyulát*, *Angyal Dávidot* és másokat s többé-kevésbé az ők nézetében osztozik. Arany „*Toldi*“-ja ugyan olyan munka, melynek tartalmátán a legegyszerűbb észjárásu ember is minden aprólékos magyarozat nélkül megérti, de azért a tanulmány, mint tudtunkkal egy ifju szerző komoly gondolkodásának bizonyítéka elismerést érdemel, s írója jövő irodalmi működése iránt szép eszményekre jogosít fel. (S.)

Az oláhok története. Irta Hunfalvy Pál, kiadta a m. tudománycs akadémia. I.—II. kt. Hunfalvy e nagybecsű munkáját, melyen még halála előtti napon is dolgozott, érdeme szerinti magasztalással fogadta a tudományos kritika. Mi e helyen csak arra óhajtjuk felhívni történettudósaink figyelmét, hogy e kiváló munkának egyháztörténeti része csak igen nagy ovatossággal használható. (II. kt. XIX. fej.) Ritkán találni művet, melyben néhány lapon át annyi hibás adat volna. A szerzőnek nem volt elég ideje műve e részének adatait a történeti hitelesség szempontjából megrostálgni. Tévedései közül csak egynehányat jegyzünk fel. Hunfalvy szerint Erdélyben 1554-ben már meg volt erősödve a Kálvin tana, Alesius ref. püspök volt, Blandrata és Dávid Ferencz socinianusok, Heltai 1570-ben lett unitáriussá, az unitárius hitet János Zs. halála után 1571. nov. 19-én számítá a m.-vásárhelyi országgyűlés a törvényesen bevett hitvallásokhoz; s végül: az unitáriusok nem protestánsok. — A székelekről szóló fejezetekhez is sok szó férhetne. Ugy tetszik nekünk, hogy Hunfalvy még Orbán Balázs nagy művét sem használta fel, mely pedig nem egy homályban hagyott kérdésére világot derített volna. K. ó.

A fiatalság barátja. 6. sz. A Dávid F. Egylet kiadványa. Vallásunk, Ürmösi Kálmántól; Erkölcsünk, Ajtay Jánostól; Képek az unitárius egyház történelméből, Simó Jánostól czim alatt tanulságos olvasmányokat tartalmaz az ifjuság számára. A felnőttek maguk olvashatják, valamint az ismétlők oktatásánál a tanítók használhatják. A füzetben van még egy mulattatva tanító elbeszélés Deák Miklóstól; s költemények Végh M., Simonfi és másoktól.

Kálvin János élete és egyházpolitikája. Irta Jancsó Sándor ref. theologiai magántanár. Az ifju szerző csaknem nyomról-nyomra követi Révész Imre (*Kálvin élete és a kálvinizmus*, Pest, 1864.) és Szász Károly (*Kálvin*, Budapesti Szemle, XVII. kt. 1878.) ismeretes munkáit s oly szembetűnő szoros ragaszkodással, hogy nemcsak egymásnak ellenmondó itéleteket, hanem még jellemző kifejezéseiket is igen gyakran éppen ugy idéző jel nélkül átveszi. Azt talán mondanunk sem kell, hogy a Kálvin és S. rvet összeütközésének előadása tévedésekkel és alapnélküli ráfogásokkal telve s hogy szerző itt is minduntalan ellenmond önmagának.

K—ó F.

Kálvin theológiája. Irta Nagy Károly, Nagy-Enyed. Nagy szorgalommal tudományos alapon, széleskörű tárgyismerettel készült mű. Szerkezete jó, a kidolgozás elismerést érdemel. Csak azt lehet sajnálni, hogy bizonyos tekintetek miatt nem adta meg szerző művének az utolsó simitást; bár ő maga sem kívánja azt teljesnek vagy tökéletesnek tekinteni.

K—ó.

Protestáns sajtó czimen Péntek Ferencz budapesti vallástanár és hírlap-író könyvmatos újságot ad ki. Célja, hogy helyes-n informálja a napi lapokat a prot. dolgokról.

Különfélék.

Ferencz József püspök jubileuma. A már szerzett érdemet megtisztelni, kiváló szolgálatok sorára visszatekintve örvendezni, s az örömnök és átértett tiszteletnek külsőképpen is kifejezést adni, ebben van egy jubileumnak tartalma és egyszersmind jogosultsága. Napjainkban a jubileumok napirenden levők. Világi és egyházi társadalom egyaránt cultiválja az örömnépélyeket. Állami hivatalnok, tudósok, tanárok jubilálnak. A róm. kath. egyházban a „primitiák“-ra a magasabb évfordulóknál ünnepelet számosan tartanak. A puritán protestans egyháztársadalomban nem volt meg e szokás s a protestansok mostoha körülményei tényleg nem is engedték volna ily gyakorlat meghonosulását. Hiszen még egyházaik fennállásának száz évi fordulót is a sok viszontagság közt alig tudták megtartani. Az unitárius egyháznak meg éppen csak háromszáz év mulva volt lehetséges alapítását megünnepelnie. Ma mindez másképp van. Ma a protestans társadalom is inkább tarthat örömnépélyeket. És miért ne tartana a maga módja szerint? mikor akár egyetemében, akár egyes kitünő személyeit véve, annyit, oly sokat mutathat fel ama tulajdonságokból és erényekből, melyeket ünnepelni lehet, melyek különösen a haladás, a mivelődés szempontjából méltánylatot, elismerést érdemelnek. Unitárius egyházunkban általános az óhaj, hogy Ferencz József püspök, egyházi szolgálatának negyven évi fordulóján, a Bölonben aug. havában tartandó zsinaton jubiláltassék. Nem előlegezünk e jubileumból semmit. Csak arra szoritkozunk, hogy kifejezzük hitünket, hogy az unitáriusoknak és püspöküknek ünnepele nemcsak az övék leend, hanem oly ünnepele, melyet az általános közvélemény elismerő helyeslése fog kísérni.

Tisztelgés. Dr. Wlassich Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter urnál egyházunk nevében f. évi jun. 6-án tisztelgtek személyesen Főt. Ferencz József püspök és Mlgs. id. Daniel Gábor főgondnok urak. A miniszter ur e tisztelgést a legszívélyesebben fogadta s a legnagyobb érdekekkel meghallgatván egyházunk és iskoláink állapotáról nyert felvilágosításokat és ismertetéseket, teljes jóakaratu pártfogását és támoga-